

RABHADH

CAITHFEAR an Ceistpháipéar seo a chur ar ais le do fhreagarleabha(i)r ag deireadh an Scrúdaithe, nó caillfear marcanna.

Scríobh do Scrúduithe anseo ⇒

Coimisiún na Scrúduithe Stáit

SCRÚDÚ NA hARDTEISTIMÉIREACHTA, 2010

DÉ CÉADAOIN, 23 MEITHEAMH, MAIDIN 9.30 – 12.00

EACNAMAÍOCHT – ARDLEIBHÉAL
(400 marc)

Freagair **sé** cheist as Roinn A agus **ceithre** cheist as Roinn B. Tabharfar creidiúint as freagairt shoiléir ghonta agus as ord slachtmhar a bheith ar an ábhar.

Don Scrúdaitheoir amháin

ROINN A (100 marc)

Freagair **sé** cinn de na **naoi** gceist le freagraí gearra sna spásanna atá ann dóibh.

ROINN B (300 marc)

Freagair **ceithre** cheist.

Scríobh na freagraí i do fhreagarleabha(i)r.

Ná scríobh freagraí Roinn B ar an gceistpháipéar seo.

Tá na ceisteanna ar fad ar aon mharc (75 marc).

Tabhair faoi deara go bhfuil fo-ranna sna ceisteanna.

C.	Marc
1	
2	
3	
4	
5	
6	
7	
8	
9	
Iomlán	

**NÁ DEARMAD AN CEISTPHÁIPÉAR SEO A THABHAIRT AR AIS
LEIS AN/NA (bh)FREAGARLEABHA(I)R A ÚSÁIDEADH CHUN NA CEISTEANNA
I ROINN B A FHREAGAIRT**

ROINN A (100 marc)

Freagair **sé** cinn de na **naoi** gceist le freagraí gearra sna spásanna atá ann dóibh.

1. Luaigh **trí** chúis a bhfuil praghsanna an talaimh le haghaidh forbairt tithíochta tite le blianta beaga anuas in Éirinn:

(i) _____

(ii) _____

(iii) _____

(16 mharc)

2. Tabhair breac-chuntas ar **dhá** bheart a d'fhéadfadh Rialtas na hÉireann a dhéanamh chun caiteachas tomhaltóirí sa gheilleagar a mhéadú.

Freagra 1:

_____

_____

Freagra 2:

_____

_____

(16 mharc)

3. Caitheann tomhaltóir €200 gach mí ar Tháirge A nuair a chosnaíonn sé €2 agus leanann sé air ag caitheamh €200 sa mhí nuair a ardaítear an praghas go dtí €2.50. Ríomh praghasleasteachas an éilimh ag an tomhaltóir. (Féach an leabhrán *Foirmlí agus Táblaí, lch 28*)

Taispeáin do chuid oibre go léir agus mínigh do fhreagra.

Obair:

Freagra:

_____

Míniú:

_____

_____

(16 mharc)

4. Sainmhínigh an téarma 'iomaíocht neamhphraghais'. Luaigh **dhá** shampla.

Sainmhíniú:

_____

_____

Sampla 1: _____

Sampla 2: _____

(16 mharc)

5. Luaigh **trí** chúis eacnamaíochta a bhfuil an fhiontraíocht tábhachtach d'fhorbairt gheilleagar na hÉireann.

(i) _____

(ii) _____

(iii) _____

(16 mharc)

6. Meastar i dtaobh gheilleagar na hÉireann go bhfuil:
MPS = 0.25, MPM = 0.3, MPT = 0.2. Ríomh luach an Iolraitheora i ngeilleagar na hÉireann.
Taispeáin do chuid oibre. (Féach an leabhrán *Foirmlí agus Táblaí, lch 29*)
Mínigh an bhrí eacnamaíochta atá le figiúr an Iolraitheora.

Obair:

Freagra:

Míniú:

(17 marc)

7. Tabhair breac-chuntas ar **dhá** theorainn a bhaineann le húsáid an Bheochláir mar mheán chun an dífhostaíocht a thomhas.

(i) _____

(ii) _____

(17 marc)

8. Mínigh, le cabhair sampla, an bhrí atá leis an téarma 'Cíos as ucht Ábaltachta'.

_____

_____

_____

(17 marc)

9. Tá Rialtas na hÉireann ag smaoineamh ar tháillí uisce a ghearradh ar theaghlaigh. Tabhair breac-chuntas ar **thrí** argóint eacnamaíochta a d'fhéadfaí a dhéanamh ar son tosú ag gearradh táillí uisce ar theaghlaigh in Éirinn.

(i) _____

(ii) _____

(iii) _____

(17 marc)

Ná dearmad an ceistpháipéar seo a thabhairt ar ais leis an/na (bh)freagarleabha(i)r a úsáideadh chun na ceistanna i Roinn B a fhreagairt.

ROINN B (300 marc)

Freagair **ceithre** cheist.

Scríobh na freagraí i do fhreagarleabha(i)r.

Ná scríobh freagraí Roinn B ar an gceistpháipéar seo.

Tá na ceisteanna ar fad ar aon mharc (75 mharc).

Tabhair faoi deara go bhfuil fo-ranna sna ceisteanna.

1. (a) Taispeánann na sonraí thíos sceideal an éilimh agus sceideal an tsoláthair sa mhargadh don deoch bhog ‘Quencher’.

Praghas €	Cainníocht á hÉileamh (‘000 aonad)	Cainníocht á Soláthar (‘000 aonad)
2.00	40	5
2.25	30	10
2.50	20	20
2.75	10	30
3.00	5	40

- (i) Ag baint úsáide as na sonraí thuas duit, tarraing an léaráid a thaispeánann cuar an éilimh agus cuar an tsoláthair sa mhargadh don deoch bhog ‘Quencher’. Marcáil an **pointe cothromaíochta** go soiléir, **an praghas cothromaíochta** agus **an chainníocht chothromaíochta**.
- (ii) Mínigh cad a chiallaíonn sé má bhíonn an margadh ‘i **gcothromaíocht**’.
- (iii) Cuir i gcás gur thit costais táirgthe, agus mar thoradh air sin gur soláthraíodh 20,000 aonad sa bhreis ar gach praghas atá liostaithe thuas. Agus tú ag tagairt do do léaráid in **1(a)** (i) thuas agus ag cur i gcás nach bhfuil aon athrú ar an éileamh, tarraing an cuar **nua** soláthair. Taispeáin go soiléir an pointe cothromaíochta nua, an praghas cothromaíochta nua agus an chainníocht chothromaíochta nua. (30 marc)
- (b) (i) Tabhair breac-chuntas ar **ceithre** thoisic a théann i gcion ar phraghasleasteachas an éilimh (PÉ).
- (ii) Ríomhadh gurbh é an PÉ don deoch bhog ‘Quencher’ ná **-3.8**. Agus tú ag baint úsáide as an eolas atá agat ar an PÉ, mínigh an bhrí eacnamaíochta atá leis an bhfigiúr seo. (30 marc)
- (c) Is mian le mórán comhairleoirí sláinte tomhailt deochanna boga a laghdú. Cuir comhairle ar an Aire Sláinte agus Leanaí faoi bhearta eacnamaíochta a d’fhéadfadh an Rialtas a dhéanamh chun tomhaltas deochanna boga a laghdú. (15 mharc)
[75 mharc]
2. (a) (i) Luaigh agus mínigh **trí** bhonn tuisceana a ghabhann le teoiric na monaplachta.
- (ii) Tabhair breac-chuntas ar **dhá** bhuntáiste a d’fhéadfadh a bheith ag baint le monaplacht mar struchtúr margaidh. (25 mharc)
- (b) Is é Iarnród Éireann monaplacht an stáit maidir le seirbhísí iompair ar an mbóthar iarainn a sholáthar in Éirinn. Tá córas acu ina gcuirtear idirdhealú praghsanna i bhfeidhm nuair a bhíonn roinnt dá bpraghsanna á socrú acu.
- (i) Mínigh an téarma a bhfuil líne faoi, ag tabhairt sampla **amháin** de réir mar a chleachtann Iarnród Éireann é.
- (ii) Luaigh agus mínigh **trí** choinníoll atá riachtanach chun idirdhealú praghsanna a bheith ann. (20 marc)
- (c) Agus tú ag baint úsáide as léaráid(i) a bhfuil lipéid chuí uirthi/orthu, déan **comparáid** idir staid chothromaíochta fhadtréimhseach an ghnólachta monaplachta agus staid chothromaíochta fhadtréimhseach gnólachta atá in iomaíocht fhoirfe (glac leis go bhfuil an dá cheann ag feidhmiú faoi na tosca costais céanna) faoi na ceannteidil seo a leanas:
- Praghas agus Aschur;
  - Brabús;
  - Éifeachtacht.
- (30 marc)
[75 mharc]

3. (a) Agus tú ag tagairt don toisc tháirgeachta **saothar**, mínigh na téarmaí seo a leanas:

- Éileamh Díorthaithe;
- Táirgiúlacht Imeachach Ioncaim;
- Síobadh Pá;
- Dífhostaíocht Thimthriallach. (20 marc)

(b) (i) Luaigh agus mínigh **ceithre** toisc a théann i bhfeidhm ar éifeachtacht an tsaothair mar toisc táirgeachta.

Dúirt an Eagraíocht um Chomhar agus Fhorbairt Eacnamaíochta (OECD) le déanaí go mbeadh pá níos ísle riachtanach chun geilleagar na hÉireann a chur ar ais ar bhonn cobhsaí agus gur cheart a bheith ag smaoineamh ar an Íosphá Náisiúnta a laghdú de réir a chéile.

(ii) Tabhair breac-chuntas ar bhuntáiste eacnamaíochta **amháin** agus ar mhí-bhuntáiste eacnamaíochta **amháin** do gheilleagar na hÉireann dá ndéanfaí an tÍosphá Náisiúnta a laghdú.

(30 marc)

(c) *Mar thoradh ghníomhaíochtaí sa 'Gheilleagar Dubh' in Éirinn (an Geilleagar faoi Choim) cailleann an Státchiste suas le €6.1bn gach bliain, de réir an eacnamaí Friedrich Schneider.*

(i) Luaigh agus mínigh **trí** iarmhairt eacnamaíochta a bhíonn ar an ngníomhaíocht seo in Éirinn.

(ii) Tabhair breac-chuntas ar **dhá** bheart eacnamaíochta a d'fhéadfadh Rialtas na hÉireann a dhéanamh chun cosc a chur leis an ngníomhaíocht seo.

(25 mharc)

[75 mharc]

4. (a) *"Beagnach a leath de na saothraithe ioncaim, ní íocfaidh siad aon cháin ioncaim an bhliain seo chugainn agus íocfaidh 4% de na saothraithe ioncaim beagnach a leath den cháin iomlán."*

(An tAire Airgeadais, An Cháinainnéis, 9 Nollaig, 2009).

Tá sé sin thuas ag tarlú nuair atá titim mhór ar an **ioncam ón gcáin** agus tá díospóireacht ar siúl faoin ngá atá leis an **mbonn cánachais a leathnú**.

(i) Mínigh go hachomair na téarmaí a bhfuil líne fúthu.

(ii) Déan plé ar na saintréithe a bhíonn ag córas maith cánachais.

(30 marc)

(b) Thug rialtas na hÉireann isteach cáin charbóin sa Cháinainnéis is déanaí (9 Nollaig, 2009).

(i) An sampla í an cháin sin de **cháin fhorchéimnitheach** nó de **cháin aischéimnitheach**? Mínigh do fhreagra.

(ii) Luaigh agus mínigh **dhá** bhuntáiste eacnamaíochta agus **dhá** mhíbhuntáiste eacnamaíochta a d'fhéadfadh a bheith ag baint leis an gcáin charbóin nua.

(25 mharc)

(c) Ag deireadh mhí na Nollag, 2008 bhí méid **€50.4bn** i bhFiachas Náisiúnta na hÉireann agus ag deireadh mhí na Nollag, 2009 bhí méid **€75bn** ann, geall leis.

Luaigh agus mínigh **ceithre** fhadhb atá ag baint le Fiachas Náisiúnta na hÉireann.

(20 marc)

[75 mharc]

5. (a) Glac leis gurb ionann agus €200m an Olltáirgeacht Náisiúnta ar Phraghas Reatha an Mhargaidh, gurb ionann agus €5m na fóirdheontais praghsanna, gurb ionann an dímheas agus €12m agus gurb ionann agus €30m na cánacha indéacha.
Ríomh luach **gach** ceann díobh seo a leanas: **Taispeáin do chuid oibre go léir.**
- (i) An Olltáirgeacht Náisiúnta ar Thoisic-Chostas;
- (ii) An Ghlantáirgeacht Náisiúnta ar Thoisic-Chostas / an tIoncam Náisiúnta
(20 marc)
- (b) Mínigh an tionchar eacnamaíochta a d'fhéadfadh a bheith ag **gach** ceann díobh seo a leanas ar leibhéal na OTN ar Phraghsanna an Mhargaidh:
- (i) **laghdú** ar an leibhéal ginearálta CBL;
- (ii) **laghdú** ar na fóirdheontais a íoctar le feirmeoirí.
(20 marc)
- (c) (i) Tabhair breac-chuntas ar na príomhfheidhmeanna a bhaintear as Staitisticí Ioncaim Náisiúnta.
- (ii) Luaigh agus mínigh **ceithre** chúis ar cheart a bheith cúramach nuair a bhíonn úsáid á baint as Staitisticí Ioncaim Náisiúnta chun gníomhaíocht eacnamaíochta tíre a thomhas.
(35 mharc)
- [75 mharc]
6. (a) Tá sé molta gur cheart an chuid is tábhachtaí de na bainc (mhiondíola) thráchtála in Éirinn a náisiúnú.
- (i) Mínigh na téarmaí a bhfuil líne fúthu.
- (ii) Tabhair breac-chuntas ar **dhá** argóint eacnamaíochta a d'fhéadfaí a dhéanamh ar son na bainc a náisiúnú agus **dhá** argóint eacnamaíochta a d'fhéadfaí a dhéanamh ina aghaidh.
(30 marc)
- (b) (i) Luaigh agus mínigh na **trí** chuspóir eacnamaíochta is tábhachtaí atá ag Rialtas na hÉireann, dar leat.
- (ii) Tabhair breac-chuntas ar **dhá** shampla de choimhlintí a d'fhéadfadh a bheith idir aidhmeanna/cuspóirí eacnamaíochta an rialtais.
(25 mharc)
- (c) Measadh go raibh Milton Friedman ar dhuine de na smaointeoirí móra sa scoil airgeadaíoch den smaointeoireacht eacnamaíochta.
- Tabhair breac-chuntas ar **cheithre** ghné den 'Airgeadaíochas'.
(20 marc)
- [75 mharc]

7. (a) *Creideann a lán daoine gurb é an fás bunaithe ar onnmhairí an tslí chun geilleagar na hÉireann a chur ar bhealach a leasa.*
- (i) Mínigh cén fáth a bhfuil an trádáil idirnáisiúnta riachtanach do gheilleagar na hÉireann.
- (ii) Déan plé ar **thrí** bheart a d'fhéadfadh rialtas na hÉireann a dhéanamh chun cumas iomaíochta gnólachtaí atá bunaithe in Éirinn a fheabhsú ar mhargaí idirnáisiúnta. (30 marc)
- (b) (i) Tabhair cuntas ar na príomhdhifriochtaí idir tír fhorbartha agus tír atá i mbéal a forbartha (Tír Thearcfhorbartha).
- (ii) Déan plé ar **thrí** bheart is féidir le rialtais na dtíortha forbartha a dhéanamh chun forbairt eacnamaíochta a chur ar aghaidh i dtíortha atá i mbéal a bhforbartha (Tíortha Tearcfhorbartha). (30 marc)
- (c) Scríobh gearrchuntas ar ról an Chiste Airgeadaíochta Idirnáisiúnta (IMF) **nó** an Bhainc Dhomhanda sa gheilleagar domhanda. (15 mharc)
- [75 mharc]
8. (a) Tabhair breac-chuntas, agus tú ag baint úsáide as figiúirí cuí, ar an gcaoi ar éirigh le geilleagar na hÉireann i rith an dá mhí dhéag a ghabh thart, i **ngach** ceann de na réimsí seo a leanas:
- (i) Leibhéal praghsanna;
- (ii) Fás geilleagrach;
- (iii) Staid bhuiséadach reatha an Rialtais;
- (iv) Fostaíocht/dífhostaíocht (25 mharc)
- (b) *Faoi 2036 beidh duine amháin as gach cúigear Éireannach os cionn 65 bliain d'aois, agus is ar an dream a bheidh os cionn 80 bliain d'aois a bheidh an méadú is mó.*
- (i) Tabhair breac-chuntas ar **dhá** shlí a bhféadfadh tionchar eacnamaíochta a bheith ag daonra atá ag dul in aois ar gheilleagar na hÉireann.
- Ba é líon na n-eisimirceach a d'fhág Éirinn ó thosach na bliana go dtí mí Aibreáin 2009 ná 65,100 duine, méadú de 45,300 duine ar an mbliain roimhe sin.*
- (ii) Luaigh agus mínigh **trí iarmhairt** eacnamaíochta a leanfadh an méadú ar an eisimirce a tharla le déanaí. (25 mharc)
- (c) *Tá méadú géar tar éis teacht ar an ráta coigiltis in Éirinn le bliain anuas.*
- (i) Déan plé ar **dhá** thoisic a bhfuil tionchar acu ar an ráta coigiltis i ngeilleagar na hÉireann faoi láthair.
- (ii) Tabhair breac-chuntas ar **thrí** iarmhairt eacnamaíochta a d'fhéadfadh a bheith ag an méadú atá tagtha ar an ráta coigiltis ar gheilleagar na hÉireann. (25 mharc)
- [75 mharc]

Ná dearmad an ceistpháipéar seo a thabhairt ar ais leis an/na (bh)freagarleabha(i)r a úsáideadh chun na ceistanna i Roinn B a fhreagairt.

Leathanach Bán